

Regional biblioteksplan för utveckling av biblioteksverksamheten i Dalarna 2007-2010

Antagen av Landstinget Dalarnas Kulturnämnd 2007-10-09

Innehållsförteckning:

Biblioteken i samhället	1
Bakgrund	1
Beskrivning av Dalarna	3
Dalarnas bibliotek	3
Styrdokument	3
Kommunala bibliotek	4
Högskolebibliotek	4
Övriga bibliotek	5
Biblioteken inom Landstinget Dalarna	5
Falun Lasarettsbibliotek och informationscentral	5
Folkhögskole- och gymnasiebibliotek	6
Länsbibliotek Dalarna	6
Framtidsscenario för Dalarna	6
Dalastrategin	7
Utmaningar inför framtiden	7
Kartläggning av biblioteks- och informationsbehov i Dalarna	8
Strategiska samverkansområden de närmaste åren	9

Bilaga: Bibliotekslagen

Biblioteken i samhället

Bibliotekens huvuduppgifter är att garantera fri tillgång till information, stödja självstudier, bildningsverksamhet och utbildning, verka för läskunnighet samt stimulera kulturell mångfald och kontakter mellan olika kulturer. Offentligt finansierade bibliotek av god standard, tillgängliga för alla, är en viktig förutsättning för en levande demokrati, yttrandefrihet, informationsfrihet, lärande, bildning och kulturell utveckling.

I Dalarnas län finns ett antal offentligfinansierade bibliotek. De har olika huvudmän såsom kommun, landsting, högskola och myndigheter. Deras primära målgrupper är olika och deras uppdrag är formulerade av respektive huvudman. Medborgarna rör sig mellan de olika biblioteken utan att reflektera över att de kan ha olika uppdrag och huvudmannaskap. Vår tids accelererande informationsflöde och vår tids betoning på människors kontinuerliga lärande livet igenom ställer krav. I takt med att tempot i samhället ökar växer behovet av närhet till informationsresurserna. Medborgarna vill ha och ska kunna få sin informationsförsörjning där det passar bäst.

Den viktigaste drivkraften i utvecklingen av kunskapssamhället är utvecklingen av ny informationsteknologi i allmänhet och utvecklingen av Internet i synnerhet. Denna utveckling har satt tydliga avtryck i bibliotekens verksamhet. Att tillhandahålla datorer, Internetuppkoppling och tillgång till databaser är idag en viktig uppgift för biblioteken.

Samhällsutvecklingen har lett till att det blivit allt viktigare för bibliotek att samverka med andra aktörer i omvärlden och fungera som knutpunkter i nätverk. Det medför också att bibliotekssamverkan i större sammanhang blir allt nödvändigare för att biblioteken ska kunna möta användarnas behov och fylla sin roll i infrastrukturen för lärande och läsning i samhället.

Bakgrund

Uppdraget

Bibliotekslagen (SFS 1996:1596) slår bland annat fast att alla medborgare ska ha tillgång till ett folkbibliotek där allmänheten avgiftsfritt får låna litteratur, att skolbibliotek ska finnas, och att det ska finnas högskolebibliotek vid alla högskolor.

Lagen kompletterades den 1 januari 2005 med ett tillägg § 7a som lyder:

Bibliotek och bibliotekshuvudmän inom det allmänna biblioteksväsendet skall samverka.

Kommuner och landsting skall anta planer för biblioteksverksamheterna.

Lag (2004:1261)

Uppdraget i § 7a föreskriver att offentligt finansierade bibliotek ska samverka. Till dessa räknas forsknings-, sjukhus-, läns-, kommunbibliotek, skolbibliotek och vissa specialbibliotek. Det är dags att mer formalisera samarbetet utifrån gemensamma behov. Här gäller det i första hand bibliotekssamverkan som är interkommunal eller regional till sin karaktär eller riktad till gemensamma brukargrupper. Frågan om lokala biblioteksplaner ägs och hanteras av respektive kommun samtidigt som deltagande i bibliotekssamverkan i ett större sammanhang blir allt mer nödvändigt. Samtidigt är det enskilda bibliotekssystemets medverkan i regional eller interkommunal samverkan något som måste vara en del av respektive huvudmans mål och intentioner.

Kulturnämnden i Landstinget Dalarna gav vid sammanträde den 28 februari 2007
Länsbibliotek Dalarna i uppdrag
att utarbeta en regional biblioteksplan för Dalarna
att arbetet skall bedrivas i nära samverkan med övriga biblioteksaktörer och andra, som kan
ha en roll för utvecklingen av denna verksamhet

I uppdraget anges att
”Länsbibliotek Dalarna har en uppgift i arbetet med att utveckla samspelet mellan biblioteken i länet och dess olika huvudmän. En regional biblioteksplan för Dalarna bör innehålla en beskrivning av hur biblioteken, i samverkan med varandra, bäst medverkar till en för Dalarna aktiv och väl fungerande medie- och informationsförsörjning.”

I Landstinget Dalarnas uppdragstext står också att utgångspunkten för en biblioteksplan är att det är en gemensam angelägenhet för flera politikområden såsom utbildning, vård och omsorg, fritid, näringsliv och kultur. Här finns också en uppmaning att undersöka ett eventuellt samarbete med Läns AV-centralen, arkiv och museer för att bland annat synliggöra det lokala kulturarvet.

Arbetsgrupp

Framtagandet av och arbetet med den regionala biblioteksplanen för Dalarna har följts av och diskuterats i en arbetsgrupp bestående av landstingets kulturchef, bibliotekscheferna vid Höskolan Dalarna och Falu Lasarettets bibliotek samt chefen för länsbiblioteket, som också är ansvarig för utförandet.

Syfte

Biblioteksplanens syfte är att beskriva biblioteksstrukturen inom Dalarnas län och kartlägga de behov av biblioteksstöd som finns i länet för att kunna göra en plan som på bästa sätt tar tillvara de resurser som finns. Ett annat syfte är att tydliggöra bibliotekens betydelse och roller i lärande, information, kultur och regional utveckling i Dalarna. Syftet är också att effektivisera hanteringen och tillgängligheten av information genom en plan för samverkan och närmare samarbete mellan bibliotek med olika huvudmän samt skapa beredskap för att möta framtida krav och stimulera till utveckling.

Mål

Målet är

- Att nå ett högre resursutnyttjande och ökad kvalitet på service till länets invånare eftersom samordnade insatser ger ökad tillgänglighet för medborgarna i Dalarna.
- Att identifiera och föreslå strategiska samverkansområden för bibliotek med olika huvudmän.
- Att identifiera problemområden och strategiska utmaningar, som vi kan finna lösningar på.
- En plan för hur samarbetet ska organiseras.

Vision

Genom att sätta brukaren i centrum stödjer biblioteken människans lärande och individuella behov av information och kultur. Så bidrar biblioteken till lokal och regional utveckling och tillväxt i Dalarna och den samlade biblioteksresursen är en styrka och tillgång för Dalarnas län.

Beskrivning av Dalarna

”Bilden av Dalarna är den idealiserade bilden av Sverige, på gott och ont. Dalabilden är resultatet av en mycket medveten marknadsföringskampanj för större turism som startade för över 100 år sedan. Den präglas av tradition, kulturhistoria, folklöre och hembygd.” (Region Dalarnas kommunikationsplattform) Denna traditionsfyllda bild kan kompletteras med en beskrivning av dagens verklighet.

Dalarna är ett län med stabil arbetsmarknad. Näringslivet är mångfacetterat, präglat av såväl tung basindustri som småföretagande och omfattande turism. Medelåldern är hög relativt riket och utbildningsnivån lägre än riksgenomsnittet, anmärkningsvärt låg för män. Detta beror på att invånarna, i hög grad männen, under lång tid haft rika möjligheter till arbeten, där man inte efterfrågat högskolekompetens. Dalarnas läge i Sverige och dess stora yta, liksom att människor i hög grad bosätter sig utanför tätorten, kräver en betydligt bättre infrastruktur och utbyggd kollektivtrafik än det finns idag.

Region Dalarna ger i *Fördjupat underlag till Dalastrategin* följande bild av Dalarna:

”En undersökning som Temo utfört 2005 inför arbetet med Dalastrategin, visar att invånarna i Dalarna upplever en stark identitet med sitt landskap, en dalaidentitet, och en överväldigande majoritet trivs med sitt boende. Viktigast för människorna i Dalarna visar sig vara just boendet, men även sjukvården, jobbet och en trygg miljö betyder mycket och mer än vad de gör för svenskarna i allmänhet. Undersökningen visar också hur viktigt det är att stärka närdemokratin och alla former av delaktighet och inflytande i samhället. Människorna i Dalarna känner sig handlingskraftiga och vill ta ansvar för vad som händer i vardagen, men upplever bara i mindre grad att de kan påverka politiska beslut.”

Dalarnas bibliotek

Styrdokument

I regional bibliotekssamverkan finns ett antal mål- och styrdokument som biblioteken i länet har att förhålla sig till. Bibliotekslagen med tillägg, som reglerar de olika bibliotekskategoriernas kärnverksamhet, är det övergripande styrdokumentet. Därutöver finns en rad mål och styrdokument som påverkar bibliotekens verksamhet på lokal, regional eller nationell nivå:

- Bibliotekslagen SFS1996:1596
- Bibliotekslagen tillägg Lag 2004:1261
- Högskolelagen §9
- De nationella kulturpolitiska målen
- FN:s konvention för de mänskliga rättigheterna
- FN:s konvention för barn rättigheter
- Unescos folkbiblioteksmanifest
- Statens kulturråds horisontella mål (tillgänglighet, barn och ungdom, mångkultur, jämställdhet)
- Regleringsbrev från Utbildningsdepartementet

- Dalastrategin, Region Dalarna
- Landstinget och kulturen. Vision och mål 2005-2010
- Högskolan Dalarnas visionsdokument
- Kommunala kulturpolitiska program
- Lokala biblioteksplaner
- Landstinget Dalarna Länssjukvården Bibliotek och Informationscentral Verksamhetsplan 2007
- Från patient till medborgare – en nationell handlingsplan för handikappolitiken

Kommunala bibliotek

Folkbiblioteken arbetar med tre centrala uppdrag, information, lärande och kultur och målgrupp är alla medborgare i kommunen liksom verksamheten inom lokala förvaltningar och näringsliv.

I var och en av Dalarnas femton kommuner finns ett kommunalt folk- och skolbibliotekssystem som består av huvudbibliotek och oftast också flera filialbibliotek. I Falun finns en bokbuss. De 10 kommuner som har gymnasieskola har gymnasiebibliotek, varav de flesta bemannas av fackutbildade bibliotekarier. Grundskolorna har oftast bibliotek. Vissa av dem, men inte alla, är bemannade och kvaliteten varierar. I några av länets kommuner samarbetar skolan med folkbiblioteket om stöd och service till skolbiblioteken. 6 kommuner har en så kallad Skolbibliotekscentral och så många som 20 av länets 41 biblioteksfilialer är integrerade skolbibliotek.

De kommunala biblioteken i länet samverkar på många sätt. Genom samsöksportalen DALSÖK kan de snabbt lokalisera media i andra bibliotek i länet och låna av varandra. Alla kommunala bibliotek deltar också i mellansvenskt och nationellt nätverk för utbyte av media.

Högskolebibliotek

Två bibliotek finns i anslutning till högskolans två campusområden, ett bibliotek i Falun och ett i Borlänge. De primära målgrupperna är studenter, forskare och lärare och de sekundära är allmänhet och att vara en resurs för regionen. Högskolan Dalarna lockar många unga till studier, inte minst dem med rötter i arbetarklassen liksom internationella studenter. Många av högskolans utbildningar och kurser ges på distans och uppskattningsvis läser idag över 35% av studenterna på distans.

Användningen av forskningsbiblioteken ökar i samhället. Antalet lån fördubblades under 2000-talets första hälft. Samtidigt sker en mycket snabb ökning av de elektroniska medierna och informationskällorna. Drygt hälften av resurserna för medieinköp går idag till elektroniska resurser. Dalarnas två högskolebibliotek erbjuder goda lärmiljöer. Vid biblioteken bedrivs användarundervisning för att göra studenterna informationskompetenta. Forskare får i ökande utsträckning service via bibliotekets elektroniska resurser.

Högskolans bibliotek ansvarar också för och utvecklar *DALEA - Högskolan Dalarnas elektroniska arkiv*. **DALEA** är en databas över de forskningspublikationer och studentuppsatser som högskolans forskare och studenter ger upphov till. DALEA är en viktig resurs för högskolan som ger möjlighet att även i framtiden samverka med andra svenska elektroniska arkiv. Högskolebiblioteket samverkar med Dalarnas kommunala bibliotek för stöd och service till studenterna liksom med biblioteken vid Banverket och Vägverket.

Högskolan deltar också i det mellansvenska högskole- universitetssamarbetet Penta Plus, som tillsammans har ca 50 000 studenter.

Övriga bibliotek

I Dalarna finns också de två statliga trafikverkens bibliotek på Banverket och Vägverket i Borlänge liksom det folkrörelseägda folkhögskolebiblioteket på Brunnsvik. Andra bibliotek som kan vara av intresse för medborgarna finns på Dalarnas museum, Släktforskarnas hus och Folkmusikens hus. På några stora industrier, såsom OVAKO Bar och SSAB, finns dessutom arbetsplatsbibliotek.

Biblioteken inom Landstinget Dalarna

Landstinget är en kunskapsorganisation med olika kompetenser och ett uppdrag som riktar sig till alla invånare i Dalarna. Inom landstinget finns biblioteksverksamhet av olika karaktär. De är alla instrument i utvecklandet av Dalarna som kunskapsregion och arbetar med stöd i lärande, informationsförsörjning och kulturförmedling.

Falu Lasarettets bibliotek och informationscentral

Sjukhusbiblioteken i Dalarna har enheter vid lasaretten i Falun, Mora, Avesta, Ludvika och Säter. De primära målgrupperna är klinikerna och forskarna, personal, patienter med anhöriga samt studenter i vårdutbildning. För allmänheten tillhandahålls patientinformationsdatabasen Pion och Landstinget Dalarnas Vårdguide.

Sjukhusbibliotekens i Dalarna situation idag hänger intimt ihop med de förändringar som hälso- och sjukvården genomgick i början av 90-talet. I Dalarna introducerades Dalamodellen som innebar att en köp- och säljmodell infördes som påverkade alla verksamheter, inklusive sjukhusbiblioteken. Sjukhusbiblioteken formerade sig 1991 i en länsövergripande basenhet och bibliotekschefen för Falu lasarettets bibliotek och informationscentral blev basenhetschef för samtliga sjukhusbibliotek som drevs i landstingets regi (Borlänge sjukhusbibliotek drevs dock av Borlänge bibliotek, men finansierades delvis av landstinget).

Dalamodellen innebar att sjukhusbiblioteken fick noll kronor i budget och intäkter bestämdes genom avtal och förhandlingar med bibliotekens kunder. Genom denna process gavs ramarna för biblioteksverksamheten och på denna grundval bestämdes bibliotekens dimensionering. För att utnyttja sjukhusbibliotek krävdes avtal som reglerade resurstilldelning från kunderna. I takt med Dalamodellens utveckling ändrades detta system till att sjukhusbiblioteken slöt avtal med styrelser och nämnder men i princip kvarstod intäktsfinansieringsmodellen som grund för sjukhusbibliotekens finansiering.

Under senare år ändrades bibliotekens finansieringsmodell på så sätt att den framförhandlade ramen för en specifikt angiven kundkrets öronmärktes centralt och medel ställdes till länssjukvårdens organisation för att driva sjukhusbibliotek. Från och med 2006 ingår sjukhusbiblioteken fullt ut i länssjukvårdens organisation och länssjukvården har det hela ansvaret för att driva dessa. Bibliotekschefen är chef underställd länssjukvårdschefen.

Utöver finansiering från länssjukvården har sjukhusbiblioteken avtal med ett antal externa kunder för att förse dessa med bibliotekstjänster. Bland de tjänster som sjukhusbiblioteken har som inte är föremål för reglering utgörs av elektroniskt material som regleras av nationella licensavtal. I de flesta fall kan dock sjukhusbiblioteken erbjuda ”walk in use”, dvs man kan använda resurserna på plats.

I stort sett samtidigt som Dalamodellen introducerades genomfördes Ädelreformen. De medel som tidigare fanns för biblioteks- och kulturverksamhet på sjukhemmen övergick till kommunerna.

Sjukhusbiblioteken idag utgör en sammanhållen länsövergripande basenhet tillsammans med receptioner och gemensamma konferenslokaler vid Falu lasarett. Sjukhusbiblioteken har ett ansvar för presentationen av den medicinska informationen på intranät och har utvecklat ett flertal tjänster för att skapa förutsättningar för detta.

Sjukhusbiblioteken i Dalarna deltar i flera nationella nätverk bland sjukhusbibliotek i landet. Dessa är

- Pion, Patientinformation på nätet, ett samarbete mellan ett 10-tal sjukhusbibliotek.
- Sjukhusbiblioteken.se, ett gemensamt länkbibliotek på Internet
- EiRA, klinisk och vetenskaplig information under ledning av SKL

Folkhögskole- och gymnasiebibliotek

Landstinget Dalarna är huvudman för Fornby folkhögskola i Borlänge, Mora folkhögskola, Malungs folkhögskola samt Naturbruksgymnasiet i Älvdalen. Fornbys och Malungs folkhögskolas bibliotek är integrerade filialer till respektive kommunbibliotek.

Länsbibliotek Dalarna

Länsbiblioteket är ett regionalt resurscentrum för biblioteksutveckling och har länet som arbetsfält. Den primära målgruppen är folkbiblioteken i Dalarna. Länsbiblioteket har ett regionalt och ett statligt uppdrag. Länsbiblioteket är en kunskapsorganisation, som bistår biblioteken med att ge länets invånare en effektiv och jämlik informations- och litteraturförsörjning. Genom utvecklingsarbete, omvärldsbevakning och information, utbildning och samordning av resurser stärks folkbiblioteken som demokratiska mötesplatser för kultur, information och lärande för alla invånare i Dalarna. Särskilt uppmärksammas barn och ungdom, funktionshindrade, invandrare och boende i glesbygd.

Länsbiblioteket samarbetar med kommunbiblioteken i länet, med Högskolans bibliotek kring transporter och fortbildning, med länsbiblioteken i Mellansverige i flera gemensamma projekt och med det nationella biblioteksväsendet.

Framtidsscenario för Dalarna

Region Dalarna slår i sitt tillväxtprogram fast att det idag inte räcker med traditionella industrinäringar och turism. För att följa med i samhällsutvecklingen och vara en jämbördig aktör i nationen krävs flexibilitet och satsning på högre utbildning. I globaliseringens tidevarv har även kreativa och kunskapsintensiva arbeten ett högt värde. Den traditionella bilden av Dalarna behöver vidgas.

”En första utmaning består i att Dalarnas befolkningsutveckling kommer att ställa nya krav på samhället. Hela landets befolkning blir äldre genom de stora barnkullarna under 1940-talet. De årgångarna börjar nu pensioneras och lämna arbetsmarknaden, tidigare i Dalarna än i andra regioner, men de yngre generationerna är inte lika stora. Den kompetensbrist som finns

i Dalarna redan nu blir allt större. Fler behövs därför i meningsfullt arbete – de arbetslösa behöver få jobb, sjuka och förtidspensionerade behöver rehabilitering och människorna från andra länder behöver skapa sig en tillvaro i Dalarna. Arbetskraftens kompetens behöver anpassas till näringslivets och den offentliga sektorns behov, och de jobb som erbjuds måste göras mer attraktiva”. (citerat ur Dalastrategin, Region Dalarna)

Dalastrategin!

I detta regionala tillväxtprogram lyfts fyra viktiga utmaningar fram:

- Kompetensförsörjningen
- Miljöomställningen
- Globaliseringen
- Det särskilda med Dalarna

”Dessa stora utmaningar ska mötas med lust, vilja och skapandekraft, som är de kärnvärden som Dalarna ska förknippas med.”

De offentligfinansierade biblioteken i Dalarna har som uppdrag och arbetar just i förverkligande av dessa utmaningar. Alla bibliotek är en del i infrastrukturen för lärande och **kompetensförsörjning** och är ett stöd för och tillhandahåller material för såväl det lästränande lilla barnet, som för läkaren på vårdcentralen eller forskaren på Högskolan. Genom bibliotekens tillgång till information kan medborgarna ta del av utveckling och genomförande av **miljösäkring** både inom och utom Sverige och så få bra underlag till våra egna satsningar. I ett väl utbyggt biblioteksnät kan medborgarna få hjälp att få sitt material nära bostaden eller arbetsplatsen och transporter kan sparas in.

Biblioteken har sedan lång tid väl utarbetade internationella och nationella kontakter, utbyte av såväl media som kunskap, tankar och idéer, som gör att biblioteken är ett viktigt stöd för **globaliseringen** av Dalarna. Bibliotekarier är tränade informationssökare liksom sorterare av och värdering av information och kan bidra med omvärldsspaning internationellt och nationellt för näringsliv och förvaltning.

Biblioteken förvarar, hanterar och tillhandahåller delar av vårt lokalhistoriska kulturarv. Biblioteken är mötesplatser för människor och deras kultur och ett stöd för bevarandet av och utvecklingen av Dalarnas **särskildhet**.

Utmaningar inför framtiden

I takt med ökad konkurrens inom fler och fler områden lyfts betydelsen av kunskap och kompetens fram allt oftare. Det livslånga lärandet har kommit att bli ett honnörsbegrepp i samhällsdebatten. Satsningen på vuxnas lärande och kunskapslyftet är exempel på politiska insatser som syftar till att rusta Sverige för informationssamhällets utmaningar. Bibliotekens roll har i och med denna utveckling förändrats. Funktionen som kunskapsinstitution har kommit att få en allt mer framskjutet position även i folkbibliotekens verksamhet. På 90-talet ökade antalet biblioteksanvändare från 50% till 65 %, och det förklaras framför allt av utbyggnad och förändring i utbildningssystemet.

I beaktande av de krav som ställs på morgondagens medborgare finns ett antal hotande faktorer. Läsförståelsen minskar hos de unga och väl utrustade skolbibliotek med kompetent personal saknas. Biblioteken har färre böcker och på grund av ekonomin läggs filialbibliotek

ner vilket innebär färre platser att låna böcker på. Närheten är en viktig faktor för medborgarna i ett vidsträckt och glesbefolkat län. Resurserna krymper.

Framtida utmaningar blir att

- Arbeta fram strategier för ett effektivt resursutnyttjande
- Garantera alla skolelever riktiga skolbibliotek
- Skapa god tillgång till böcker och andra media genom ett friare flöde
- Utveckla biblioteken utifrån morgondagens behov
- Vidareutbilda bibliotekspersonalen

Kartläggning av biblioteks- och informationsbehov i Dalarna

Biblioteken ska vara en angelägenhet för alla medborgare i Dalarna om än med olika intensitet under olika skeden i livet. Om man ändå gör ett försök att identifiera grupper för informations- och biblioteksservice i Dalarna för att finna bästa lösningen för var och en kan det se ut så här:

Studierande inom högskola och skola

Studierande i formell utbildning såsom högskola, gymnasieskola eller grundskola använder sig av flera kategorier bibliotek. Distanstuderande brukar biblioteket nära sig och vårdstuderande använder sjukhusbiblioteken. Den nya pedagogiken i form av undersökande arbetssätt i barnskolan och samhällets krav på informationskompetenta medborgare innebär bland annat flitig biblioteksanvändning.

Vuxna i lärande och fortbildning

Kraven på ökad utbildningsnivå i Dalarna, uttryckt i idén om ”det livslånga lärandet”, innebär ett stort antal vuxna som studerar för att öka sin grundkompetens. Dessa behöver stöd i att söka och värdera information. Människor i informellt lärande, kurser och studieförbund använder biblioteket. Människor i arbete som fortbildar sig behöver tillgång till såväl studielitteratur som information via databaser.

Forskare och högutbildade

Forskare behöver tillgång till elektroniska arkiv, till licensdatabaser, tidskrifter, annan forskning och akademisk internationell litteratur.

Personal inom vård och omsorg

Vårdpersonal behöver tillgång till klinisk, vetenskaplig och medicinsk digital information och har särskilda krav på att informationen ska vara aktuell.

Småföretagare och näringsliv

Egna företagare med få anställda har svårt att själva orientera sig nationellt och internationellt i sin bransch. Nya företagare har många frågor. Hur ser konkurrensen ut? Vilka nya processer och utvecklingsidéer finns? Hur ser de ekonomiska villkoren ut? Vad krävs från myndigheternas sida?

Medborgare med annat språk än svenska som modersmål

Biblioteket är den kulturinstitution som personer av utländsk härkomst utnyttjar mest. Man använder biblioteket som sitt universitet. Fokus ligger på språkinläring, en förutsättning för integration. Viktigt är också att kunna följa utvecklingen i sitt hemland, läsa tidningar på sitt modersmål, läsa skönlitteratur och särskilt att ge barnen sitt kulturarv genom bland annat barnlitteratur från hemlandet.

Administrativ ledning i förvaltningar

Tjänstemän i offentligfinansierade verksamheter behöver kunskap om regler och juridik, aktuella fakta inom området, tidskriftsartiklar och exempel på goda lösningar. Sådan information finns ofta elektroniskt och i licensdatabaser.

Patienter och anhöriga

Dessa efterfrågar begriplig information om sjukdomar liksom kultur och läsoplevelser.

Inspiration till läsning

Alla medborgare har rätt till tillgång till läsning av olika slag. Litteraturen ska finnas i olika medieformer så att alla kan tillgodogöra sig den. Särskilt ska barn, unga och funktionshindrade kunna finna det som är tillgängligt och begripligt för dem. Människor ska stimuleras till och inspireras till kultur- och läsoplevelser på många olika sätt.

Inspiration till lärande

Alla medborgare behöver en tillgänglig plats, fysisk eller digital, där de fritt kan söka kunskap, där de kan efterforska sina rötter och sammanhang, där de kan lära om hembygden såväl som världen.

Mötesplats

Alla medborgare har rätt till en lättillgänglig kravfri miljö som mötesplats för upplevelser och kommunikation.

Strategiska samverkansområden de närmaste åren

Medborgare som studerar eller arbetar, som söker läsoplevelser eller information, vänder sig till det bibliotek som ligger närmast i vardagen, något som inte heller alltid är biblioteket nära hemmet. Biblioteket uppfyller då det behov besökaren har, ofta utan att han eller hon funderar över vilken huvudman eller vilken målgrupp biblioteket har. Samverkan mellan olika bibliotek blir därför av största vikt för att service och kvalitet ska vara jämförbar, kompletterande och tillräcklig för besökarens behov. Samverkan medför också att resurser används på bästa möjliga sätt. Resurserna, såväl i det fysiska biblioteket som i de digitala, ska vara tillgängliga och användbara för alla medborgare.

Områden i Dalarna som kräver samarbete:

- Service till studerande på alla nivåer
- Vuxna i lärande
- Effektivisering av bibliotekens informationstjänster och medietjänster
- Fortbildning av bibliotekspersonal
- Teknisk utveckling

Angelägna områden som kräver gemensam planering:

- Funktionshindrades tillgång till kultur
- Barns tillgång till litteratur och lässtimulans
- Integration och kulturell mångfald
- Det regionala kulturarvet

Lokalhistoriska rum

Det är angeläget att Dalarnas kultur- och litterära arv bevaras och samlas på ett tillfredsställande sätt. En framtida uppgift är att ta fram en sådan plan och organisation för hantering av lokalhistoriskt material. En arbetsgrupp med deltagare från museum, arkiv och bibliotek bildas för denna uppgift.

Samverkansområden, förslag:

Bland många möjliga förslag för samverkansområden de närmaste åren mellan de i arbetsgruppen deltagande biblioteken prioriteras

- Fortbildning
- Marknadsföring
- Transporter

Andra angelägna områden för samverkan och utveckling är

- Mediesamverkan
- Friare flöde av media
- Teknisk utveckling IKT
- Regional litteratur och lokalsamlingar
- ABM samverkan
- Informations- och omvärldsbevakning
- Nya former för läsinspiration
- Tillgänglighet och användbarhet
- Bibliotek som mötesplats för kommunikation

Samarbetsorganisation

Arbetsgrupper bildas för att ansvara för utvecklingen av de listade utvecklingsområdena

Uppföljning och revidering

Den regionala biblioteksplanen beaktas i det lokala arbetet med biblioteksplaner

Planen beaktas även i länsbibliotekets och lasarettsbibliotekets årliga verksamhetsplaner
Uppföljning och revidering sker senast 2010

Bibliotekslagen (1996:1596)

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om det allmänna biblioteksväsendet.

2 § Till främjande av intresse för läsning och litteraturinformation, upplysning och utbildning samt kulturell verksamhet i övrigt skall alla medborgare ha tillgång till ett folkbibliotek.

Folkbiblioteken skall verka för att databaserad information görs tillgänglig för alla medborgare.

Varje kommun skall ha folkbibliotek.

3 § På folkbiblioteken skall allmänheten avgiftsfritt få låna litteratur för viss tid.

Bestämmelsen hindrar inte att ersättning tas ut för kostnader för fotokopiering, porto och andra liknande tjänster. Inte heller hindrar den att en avgift tas ut i de fall låntagare inte inom avtalad tid lämnar tillbaka det som de har lånat.

4 § Ett länsbibliotek bör finnas i varje län.

Länsbiblioteket skall bistå folkbiblioteken i länet med kompletterande medieförsörjning och andra regionala biblioteksuppgifter.

För den kompletterande medieförsörjningen skall också finnas en eller flera lånecentraler.

5 § Inom grundskolan och gymnasieskolan skall det finnas lämpligt fördelade skolbibliotek för att stimulera skolelevernas intresse för läsning och litteratur samt för att tillgodose deras behov av material för utbildningen.

6 § Det skall finnas tillgång till högskolebibliotek vid alla högskolor. Dessa bibliotek skall inom de områden som anknyter till utbildning och forskning vid högskolan svara för biblioteksservice inom högskolan och i samverkan med landets biblioteksväsen i övrigt ge biblioteksservice.

7 § Kommunerna ansvarar för folk- och skolbiblioteksverksamheten.

Landstingen ansvarar för länsbiblioteken och för biblioteken vid högskolor med landstingskommunalt huvudmannaskap.

Staten ansvarar för övriga högskolebibliotek och för lånecentralerna samt för sådan biblioteksverksamhet som enligt särskilda bestämmelser ankommer på staten.

7 a § Bibliotek och bibliotekshuvudmän inom det allmänna biblioteksväsendet skall samverka.

Kommuner och landsting skall anta planer för biblioteksverksamheterna. Lag (2004:1261).

8 § Folk- och skolbiblioteken skall ägna särskild uppmärksamhet åt funktionshindrade samt invandrare och andra minoriteter bl.a. genom att erbjuda litteratur på andra språk än svenska och i former särskilt anpassade till dessa gruppers behov.

9 § Folk- och skolbiblioteken skall ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar genom att erbjuda böcker, informationsteknik och andra medier anpassade till deras behov för att främja språkutveckling och stimulera till läsning.

10 § Länsbibliotek, lånecentraler, högskolebibliotek, forskningsbibliotek och andra av staten finansierade bibliotek skall avgiftsfritt ställa litteratur ur de egna samlingarna till folkbibliotekens förfogande samt i övrigt samverka med folk- och skolbiblioteken och bistå dem i deras strävan att erbjuda låntagarna en god biblioteksservice.